

den genoteerd in verband met extra vergoeding.

Nature of nurture?

Ik hoop dat ik hiermee iets heb rechtgezet en wens iedereen veel sterkte en wijsheid om onder de huidige omstandigheden commandanten op te leiden in de sfeer van opdrachtgerichte commandovoering

bij het uitvoeren van hun taken onder oorlogsomstandigheden of bij vredesondersteunende operaties.

Of daarbij transformationeel leiderschap nodig is, weet ik niet. Wel weet ik waarom de ene commandant beter functioneert dan de andere. Dat is namelijk al in de weg bepaald.

G.J. FELIUS, kolonel der infanterie b.d.

de Berliner Philharmoniker, een orkest waar je deel van kon uitmaken als je trouw was aan het nationaalsocialistische regime. In dit deel van het boek staat de opmars van zowel de Amerikanen als de Russen naar Berlijn centraal, en de gevoelens van de inwoners van Berlijn daarbij.

Beschreven worden de vele bombardementen en het verblijf in schuilkelders tijdens deze bombardementen. Als blijkt dat de moeder van Lotte een joodse man (Julius) in hun kelder verbergt, volgt de strijd die zich in Lotte voltrekt tussen haar wil om op niveau muziek te mogen blijven spelen en dus trouw te blijven aan het regime en het langzaam groeiende medeleven voor Julius. In deze verhaallijn wordt de oorlog weer vanuit een andere optiek beschreven, die van de weerloze die alles maar over zich heen ziet komen.

Het verhaal van 'de Groten'

De drie verhaallijnen die elkaar afwisselen, worden aangevuld met de ervaringen van de Groten die uiteindelijk bepalen wie de winnaar van de race naar Berlijn wordt. Het boek is prettig leesbaar geschreven en ondanks de verschillende verhaallijnen goed te volgen. Tijdens het lezen ervoer ik af en toe wat irritatie bij het lezen van datgene wat de Groten bewoog (inclusief hun gedachten) om tot bepaalde beslissingen te komen.

Ook al geeft de auteur aan dat het historisch allemaal verantwoord is wat hij schrijft, toch blijft er bij het lezen een gevoel van wantrouwen bestaan. Dit gevoel van wantrouwen wordt dan versterkt als de Groten in contact komen met één van de fictieve personen, zoals een ontmoeting van Bandy met Eisenhower.

Een ander enigszins storend fenomeen vond ik de passages over de zingeving van oorlog en alles wat er tijdens een oorlog zoal kon gebeuren. Dit gevoel groeide omdat het vooral de fictieve personages waren die nadachten over de zin en onzin van hetgeen zij meemaakten. Onverlet blijft dat de verhaallijnen onderhoudend, vaak spannend en soms origineel zijn. Dit maakt *Oorlogszone: Berlijn* tot een aantrekkelijk boek om als ontspanning te lezen.

drs. J. TERPSTRA, kolonel b.d. MPSD

BOEKEN bespreking

Oorlogszone: Berlijn

Door David L. Robbins, 446 blz. met 4 kaarten geïll., uitgeverij Meulenhoff, 2001.

ISBN 90 2906 937 6

€ 17,95

De eerste subconclusie is snel getrokken. Lezers met een aperte aversie tegen historische romans kunnen stoppen met het lezen van deze recensie. Het te bespreken boek is namelijk een historische roman en is deels gebaseerd op feiten en deels op fictie, waarbij het de lezer niet altijd duidelijk wordt waar de feiten ophouden en de fictie begint.

De grondslag van dit boek is gebaseerd op de informatie die de schrijver heeft opgedaan uit persoonlijke gesprekken met overlevenden van de beschreven veldslagen, naast datgene wat de auteur heeft geput uit tal van geschiedenisboeken, documentaires, biografieën en analyses. Achterin het boek staan twee en een halve bladzijde met bronnen vermeld, waaruit de schrijver aangeeft te hebben geput.

De verhalen in het boek spelen zich af in de periode van 31 december 1944 tot en met 7 mei 1945, tegen de achtergrond van de voorbereiding op en de verovering van Berlijn. Het boek bevat drie verhaallijnen met een hoofdrol voor fictieve personen, maar de schrijver heeft ook het verhaal van de Groten willen weergeven; zij die beslisten over het lot van miljoenen: Churchill, Stalin, Roosevelt, Eisenhower, Zhukov en Montgomery.

Optiek vanuit een verslaggever . . .

De eerste verhaallijn beschrijft de belevenissen van Charley Bandy, fotojournalist, die sinds 1936 veel beslissende momenten van oorlogen in Spanje, China, Japan, Afrika en Europa heeft vastgelegd. In het boek volgt hij de Amerikaanse troepen in hun opmars naar Berlijn. Als relatieve buitenstaander komt hij daarbij in allerlei situaties, waarin ook de ellende van de oorlog zijn plaats krijgt. Een ellende die zijn top vindt in de beschrijving van wat hij aantreft in een concentratiekamp.

De lezer krijgt een beeld over de oorlog vanuit de beschouwende optiek van een verslaggever. Uiteindelijk zal Bandy Berlijn niet bereiken omdat de Amerikanen na het veroveren van een bruggenhoofd over de Elbe hun opmars naar Berlijn niet mogen voortzetten.

. . . twee Russische soldaten

In een tweede verhaallijn maken wij kennis met Ilja en Misja, twee Russische soldaten, die de opmars van het Russische leger door Polen naar Berlijn meemaken. De oorlog wordt hier vanuit een andere optiek beschreven, namelijk vanuit hetgeen de twee soldaten zoal zelf meemaken, hun ontberingen en hun gevoelens daarbij.

Beide soldaten hebben een eigen karakter, waarbij de één het niet zo nauw neemt met de normen en waarden en waarbij de ander het oorlogsgeweld meer filosofisch beschouwt. Beiden zullen zij uiteindelijk Berlijn bereiken.

en een Berlijnse inwoner

In een laatste verhaallijn staan de belevenissen van Lotte (op de achterflap van het boek Lottie genaamd), een inwoner van Berlijn centraal. Lotte is celliste van